

Memorandum

Onderwerp	Ontwerp Uitvoeringsprogramma 'Ruimte voor de Circulaire Transitie' Provincie Utrecht 2027-2031
Naam AO	Regio Amersfoort
Datum	12-05-2026
Van	Anna Oosterbaan, Ike Stolk, Arjan Smits
Telefoonnummer	+31634599685
Team	Circulaire Samenleving, Economie, Ruimtelijke Ordening

Categorie	Ter bespreking
Bespreekpunten met regio	A. Actielijnen B. Instrumenten C. Rollen
Bijlagen	1. Ontwerp Uitvoeringsprogramma 'Ruimte voor de Circulaire Transitie' Provincie Utrecht 2027-2031 2. BVR Bouwstenen voor een circulaire samenleving (ter informatie) 3. CE Delft Onderzoek ' Ruimte voor Circulaire Economie' (ter informatie) 4. Defacto Circulaire Schakels (ter informatie) 5. Advies Bedrijventerreinen voor de circulaire samenleving (ter informatie)

Aanleiding

De provincie Utrecht streeft naar een samenleving waarin we zuinig omgaan met onze grondstoffen en inzetten op hergebruik van grondstoffen en het verminderen van afval.¹ De transitie is geen doel op zich, maar draagt bij aan grote opgaven in de provincie: het tegengaan van klimaatverandering, het verbeteren van biodiversiteit, verminderen van milieuvervuiling en verlagen van de leveringsrisico's in onze economie (zie figuur 2).² Bovendien versterkt de transitie het verdienvermogen van de regio en de economische concurrentiepositie. Het biedt kansen voor nieuwe businessmodellen, stimuleert innovaties en ketensamenwerking³ zorgt voor een veerkrachtige economie die beter bestand is tegen schaarste van grondstoffen en internationale afhankelijkheden

In november 2024 hebben Provinciale Staten de Middellangetermijnstrategie Circulaire Samenleving 2025–2035 (MTS CS) vastgesteld. Met deze strategie werkt de provincie Utrecht de eerder vastgestelde Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050 verder uit en geeft zij richting aan de concrete inzet voor de komende tien jaar. Centrale doelstelling is het terugdringen van het gebruik van primaire abiotische grondstoffen, in lijn met de nationale ambitie om in 2050 volledig circulair te zijn en tussentijds substantiële reducties te realiseren.

De MTS CS focust op vijf thema's waar de provincie inhoudelijk en vanuit haar bevoegdheden de meeste impact kan maken: ruimte, circulair (ver)bouwen, bedrijven en ketens, vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH), en het eigen opdrachtgeverschap. Binnen deze thema's zet de provincie in op systeemverandering, samenwerking in ketens en het versnellen van circulaire initiatieven.

Voor het fysieke domein is in de MTS expliciet opgenomen dat circulariteit een ruimtelijke vertaling vraagt. Daarom is afgesproken om een ruimtelijk-economisch uitvoeringsprogramma voor de circulaire samenleving uit te werken. Dit uitvoeringsprogramma brengt in beeld welke circulaire functies en activiteiten nodig zijn om ketens te sluiten en hoe deze een passende plek kunnen krijgen binnen de provinciale ruimte, rekening houdend met andere ruimtelijke opgaven en de beperkte beschikbare ruimte.

Op dit moment wordt hard gewerkt aan de uitwerking van dit uitvoeringsprogramma. Het krijgt naar verwachting de status van een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingswet, waarmee het komt te vallen onder de MTS en het nog vast te stellen Programma Economie (beoogde vaststelling uiterlijk 1 januari 2027). Dit uitvoeringsprogramma is gebaseerd op verschillende onderzoeken die de provincie Utrecht heeft laten uitvoeren, een advies van Utrecht Advies en het onderzoek wat eerder onder leiding van de regio is uitgevoerd naar ruimte voor HMC-terreinen. De onderzoeken uitgevoerd door de provincie en het advies van de adviesraad worden hieronder kort samengevat. In bijlage 1 is de 75% versie van dit uitvoeringsprogramma toegevoegd. Om te komen tot een goed uitvoeringsprogramma, halen wij graag feedback op in de regio's.

Bespreekpunten

- Herkent u de strekking van het actielijnen en de benodigde acties? Heeft u nog specifieke meegevers?
- Welke actielijn heeft volgens u prioriteit en hoe zou u daar invulling aan willen geven?
- In hoeverre heeft u aanvullingen op genoemde instrumenten? Of suggesties voor evt. andere inzet van instrumenten?
- Hoe ziet u de rol van de provincie en hoe ziet u de rol van de regio/gemeenten?
  - Wat heeft u als gemeente nodig van de provincie voor effectieve samenwerking?
  - Op welke manier kan de provincie gemeenten het beste ondersteunen? Denk bijvoorbeeld aan het bijdragen aan specifieke instrumenten.
  - We denken erover om in september een kennissessie te organiseren over dit onderwerp. Is hier animo voor?

Opbouw uitvoeringsprogramma

Vanuit een eindbeeld van de circulaire samenleving en als onderdeel daarvan de circulaire economie, schetsen we wat er ruimtelijk nodig is om dit te faciliteren. De volgende hoofdvraag en deelvragen worden in het uitvoeringsprogramma beantwoord:

Hoofdvraag:

Hoe kan de provincie Utrecht via ruimtelijk-economisch beleid en instrumenten de transitie van een lineaire naar een circulaire samenleving fysiek mogelijk maken, met het oog op 2035 en verder?

Deelvragen:

1. Welke circulaire functies, ketens en activiteiten vragen om ruimte in de provincie Utrecht, en op welke schaal (wijk, regio, provincie, nationaal)?
2. Hoe groot is de ruimtevraag van deze functies op korte, middellange en lange termijn, en hoe ontwikkelt deze zich?
3. Hoe kan de provincie sturen op de beschikbaarheid en toewijzing van strategische locaties voor circulaire bedrijvigheid?
4. Welke bestaande ruimtelijke en economische instrumenten zijn hiervoor inzetbaar, en welke nieuwe instrumenten zijn nodig?
5. Welke rol pakt de Provincie en hoe verhoudt dit zich tot de andere overheidslagen?

Uitgevoerde onderzoeken (ter achtergrond/informatie)

Dit traject is vorig jaar gestart met een ruimtelijke verkenning door onderzoeksbureau BVR, gericht op het in kaart brengen van de Utrechtse hoofdstructuren en mogelijke ruimtelijke circulaire schakels. Daarbij kwam naar voren dat aanvullend inzicht in grondstofstromen en een nadere onderbouwing van de ruimtevraag noodzakelijk zijn. Dat heeft geleid tot nader onderzoek naar de verschillende schakels. De inzichten zijn verder aangevuld met het onderzoek onder leiding van de regio naar HMC-terreinen en het advies van Utrecht Advies.

Bouwstenen voor een circulaire samenleving (BVR) - bijlage 2

Deze studie concludeert dat de overgang naar een circulaire samenleving in Utrecht vooral draait om het transformeren en slimmer benutten van bestaande economische en ruimtelijke structuren, waarbij logistiek, bedrijventerreinen en energievoorziening een sleutelrol spelen. Er is daarbij een grote en groeiende ruimtebehoefte voor circulaire activiteiten, vooral voor zwaardere functies zoals recycling en verwerking, terwijl de beschikbare ruimte schaars is en onder druk staat van andere opgaven zoals woningbouw. Cruciale locaties – met name watergebonden en hoge milieucategorie bedrijventerreinen – moeten daarom beschermd en efficiënter ingezet worden. De grootste kansen liggen in sectoren met veel afvalstromen, zoals bouw, consumptiegoederen en zorg, waar hergebruik, levensduurverlenging en lokale ketens centraal staan. Tegelijk vraagt de transitie om betere randvoorwaarden (zoals energiec capaciteit), meer inzicht in grondstofstromen, innovatie vanuit de diensteneconomie en gedragsverandering, ondersteund door actief beleid en samenwerking.

Ruimte voor circulaire economie in Utrecht (CE Delft & STEC groep) - bijlage 3

In dit onderzoek is de kwantitatieve ruimtevraag voor vier specifieke sectoren onderzocht: de bouw, zorg, consumptie en maakindustrie. Dit is uitgesplitst in dominante materiaalstromen, zoals voor de bouw: beton, gevelstenen, isolatie, etc. De ruimtevraag voor circulaire activiteiten in Utrecht varieert sterk per sector: voor de bouwsector wordt deze geschat op 16–49 hectare, afhankelijk van de mate waarin regionale of bovenregionale activiteiten landen, met milieucategorieën variërend van 2 tot 5. Binnen de bouw is beton veruit de grootste afvalstroom. De verwachte ruimtevraag voor het recyclen van beton is 1-8 hectare. Voor de zorgsector is de maximale ruimtevraag circa 3,5 hectare, vooral voor hergebruik van medische materialen en mogelijke externe sterilisatieafdelingen die goed bereikbaar moeten zijn. Voor consumptiegoederen ligt de behoefte tussen beperkt (laag scenario) en maximaal 42 hectare (hoog scenario), met name door ruimte-intensieve reparatie en recycling, waarbij activiteiten uiteenlopen van milieucategorie 1 tot 5. De maakindustrie kent waarschijnlijk een beperkte ruimtevraag, gezien de beperkte beschikbare ruimte in Utrecht en de neiging van productiebedrijven om uit te wijken naar regio's met meer logistieke, fysieke en milieuruimte, terwijl Utrecht zich juist ontwikkelt als kennisregio. Samengevat ontstaat de ruimtebehoefte vooral bij reparatie, recycling en bouwgerelateerde activiteiten, waarbij milieuruimte, bereikbaarheid en schaalgrootte bepalende factoren zijn voor vestiging op bedrijventerreinen.

Ontwerpend onderzoek Circulaire schakels (Defacto Urbanism) - bijlage 4

Voor een selectie van de meest impactvolle materiaalstromen (volgens uit bovenstaand onderzoek CE Delft & STEC groep) is door middel van ontwerpend onderzoek in beeld gebracht welke ruimtelijke schakels er nodig zijn om die stromen circulair te kunnen faciliteren, wat daar vanuit circulair oogpunt geschikte plekken voor zijn en wat daarbij de ruimtelijke impact en kansen en uitdagingen zijn. Dit is uitgewerkt voor 3 stromen: Beton, Bouwhubs en Elektronica. Als ruimtelijke casus zijn de gemeenten Houten, Nieuwegein en Wijk bij Duurstede onderzocht. Samen met de gemeenten zijn via een reeks werksessies verkennende kaarten met zoekgebieden voor de circulaire schakels opgesteld en is inzicht ontstaan in wat nodig is om dergelijke schakels samen met de gemeente tot stand te laten komen. Dit resulteert in een overzicht van specifieke schakels die nodig zijn bij de transitie van de drie onderzochte onderwerpen, met daarbij gebiedseigen randvoorwaarden om die schakels een plek te kunnen geven.

Advies Bedrijventerreinen voor de circulaire samenleving (Utrecht advies) - bijlage 5

De Adviesraad voor de Fysieke Leefomgeving adviseert de provincie Utrecht om bedrijventerreinen expliciet te positioneren als een cruciale randvoorwaarde voor de transitie naar een circulaire samenleving. Zonder voldoende en geschikte bedrijventerreinen – met name locaties met voldoende milieuruimte, goede bereikbaarheid (waaronder via het water) en sterke basisvoorzieningen zoals energie – dreigt de circulaire

transitie te vertragen of vast te lopen. De adviesraad constateert dat de ruimte op Utrechtse bedrijventerreinen schaars is en sterk onder druk staat door concurrerende ruimteclaims, terwijl de vraag naar ruimte voor circulaire activiteiten juist zal toenemen. Daarom roept de adviesraad de provincie op om met een ontwikkelgerichte aanpak drie samenhangende stappen te zetten: het formuleren van een duidelijke ruimtelijk-economische visie op de circulaire samenleving waarin scherpe keuzes worden gemaakt over gewenste en ongewenste bedrijvigheid, het actief beschermen en waar nodig uitbreiden van geschikte bedrijventerreinen voor circulaire activiteiten, en het ondersteunen van de circulaire ombouw van bestaande bedrijven en terreinen door te investeren in infrastructuur, voorzieningen en samenwerking. Hiermee kan de provincie ondernemers duidelijkheid en investeringszekerheid bieden en bedrijventerreinen benutten als motor van de circulaire economie.